

AlcM. El mateix surt en Muntaner, cap. 134, 192 i 160, si bé amb lliçons varies en els diversos mss., en les quals discrepen les ed. Casac. (*raygar, les raygues*) i Coroleu *rayguer, rayqueres*). —⁹ La *r* de *RADIX* no pot venir d'una base diftongal preliterària llatina, per la mateixa estructura del mot. El mot és estrictament llatí dins l'indoeuropeu, almenys pel que fa a qualsevol forma d'aire semblant; hi ha mots més o menys afins que suposen una vaga arrel *WRD-*, en tres famílies occidentals (res d'això en les orientals) però amb formes molt allunyades i irregulars, més o menys *WRIDJ-* en grec, *WORT-/WROT-* en germànic, *WRADM-/WRADI-* en cèltic; doncs cap base enlloc per a suposar quelcom en *RAD-* en una altra llengua indoeuropea. —¹⁰ *AlcM* confirma que hi ha *è* i no pas *é* a les Illes; igual Alcover, *BDLC* IV, 212. Jo també vaig sentir *sə řĕl* pertot a Mallorca (Alcúdia, Pollença, Colònia de St. Pere, etc.). Només Grierà posà *řal* en el seu treball de principiant a Eivissa (*BDC* I, 28), tan descuidat, i fins ell mateix posa *řĕl* en l'estudi del balear anys més tard (*BDC* V, 9, 25, 28). En cat. occidental i valencià vaig sentir *řayĕl* o *arĕl* pertot on no hi havia *-il*. —¹¹ *Rĕjm* i *rĕm* bal., *BDC* V, 28. *AlcM* també admet aquell com a mallorquí. En el Rosselló la contracció es féu en *rim*. —¹² Veg. supra; segons Alcover (*BDLC* IV, 250) un cas esporàdic pirinenc a Castellar de N'Hug, i *raiel* a Camprodon i Olot (*AlcM*). —¹³ Sento *raïl* a Traiguera i Alcalà de Xivert, *raïl* o *arraïl* a Serra de la Calderona, Museros i entorn de la capital, també a Alginet i a Moixent; *Elz arāils* masculí, Càrcer.

Arremà, V. *remà* (MÀ) *Arremangar*, -gat, V. *mà-nega* (MÀ) *Arremat*, *arrematar*, V. *rematar* (MATAR) *Arrembellar*, V. *arrambar* *Arremesa*, *arremetre*, V. *metre* *Arremoixellar*, V. *moixell* *Arremolinada*, *arremolinador*, *arremolinar*, V. *remolí* (MOLI) *Arremorar*, -rat, V. *remor* *Arremull*, *arremullada*, *arremullar*, V. *moll* *Arremuntar*, V. *munt* *Arrenar* 'respirar anhelosament', V. *ranera*; 'interpretar somnis', V. *rab*

ARRENCAR o ARRANCAR, mot comú a les tres llengües hispano-romàniques, al llenguadocià i a certs dialectes italians, sobretot del Nord-oest: origen incert si bé de segur pre-romà i no cèltic, però probablement indoeuropeu, potser sorotàptic o lígur, amb un sentit bàsic 'aferrar, agafar amb brusquedat o violència', cf. lit. *riñkti* 'collir, espigolar, aplegar', *parankà* 'espigolada', pruss. ant. *rānk-twei* 'robar', *isrankis* 'deslliura!', germ. *urankjan* 'tòrcer, arrencar', eslau i bàltic comuns *WRANKĀ 'mà, pota' (mot també sorotàptic, que va passar així mateix al romànic BRANCA 'pota, grapa', 'branc, rama', però des d'un altre dialecte o una altra fase lingüística); en romànic la variant nua *rancar* o *rencar* es troba sobretot en aragonesès i castellà antics. □ 1.ª doc.: *a(r)rencar*, docs. del S. XI; *arrancar*, Llull, etc.

La dada més antiga la deduïm del sobrenom d'un

urgellenc del S. X *arrenca-roures*, mort ja l'any 1117, quan es parla de la seva «vinea de Guilelm Bernard *Arencha Roures*, qui est condem».¹ La doc. literària d'aquest verb abunda a l'Edat Mitjana: «Home tala los arbres e *arranca* les herbes», Llull (*Do. Pu.*, ed. Gili, p. 268). De la forma amb *-a* hi ha també força exemples en els docs. rossellonesos aplegats per Alart: «totz los aybres --- que ls agen a taylor e les canes *arrancar*» en els Ordinaments de Perpinyà de 1284-89 (*RLR* IV, 513); «possitis evellere sive *arancare* dictam vineam», a. 1292; «manam que tota erbacera que cula erba per possessions d'altres, haça ad *arrancar* la herba e no la deça segar», a. 1309 (*RLR* VIII, 57); i semblantment en docs. ross. de 1323 (ter), 1368, 1378 i molts altres de fi S. XIV i princ. S. XV, en l'*InuLCat*.²

Freqüent en Eiximenis: «tota persona qui no farà obres virtuoses e meritòries serà finalment *errancada*, ço és lunyada d'esta vida --- e gitada en lo foch infernal» (*Terç*, f° 191v), «los grans peccats qui regnen --- han fonament en guastament qui *s'erranca* dels súbdits injustament e-s despèn follament», «la planta met grans raïls là on no és *errancada*, ans hi és ben regada e colta» (*Ll. de les Dones*, caps. 253 i 271, f° 177v2, 188r1).³

Posant en un marc especial el savi eiximpli de la *mata de jonc* de Muntaner «si tota la mata la volets *arrancar* ensemps, dich-vos que deu hòmens, per bé que tiren, no la *arrancaran*» (cap. 292), afegim que és també amb *a* com llegim el mot en passatges d'Antoni Canals (*arranchà Scipió*, ed. M. i Planes, p. 44), de Bernat Oliver («los demonis --- la mesquina de ànima --- *arranquen* del cors e la se'n porten», *Excitatori*, *NCL.*, 108), del *Breviloqui* de J. de Galles («philosofia *arrancha* los vicios de reell», *NCL.*, 104), de St. Vicent F. («guarda si ha males herbes: *arranchales*», *Quaresma*, 326.121), o del *Curial* («A, ulls falsos e traïdors! E per què yo no-us *arranque* ara de la mia faç?», *NCL.* I, 103). El testimoni de JRoig interessa especialment en això perquè posa el mot en rima: «mares traydores / --- / propis fills manquen, / ulls los *arranquen* / e allisien, / perquè mils sien / acaptadors / e vidivors / sobre'l país»; «de nit venia / --- / e *arrancava* / dents e quexals / dels qui en pals, / ben alt muntats, / eren penjats» (*Spill*, 9252, 1766).

En defensa de la veritat filològica constin ací els abusos dels frívols correctors de català, que han canviat ben sovint *arranca* en *arrenca* o *arrenca* en *arranca*, seguint els prejudicis de cadascú. En *Tirant lo Blanc* l'abús ha estat a favor de la *e*: amb l'ed. prínceps a la vista constato que Riquer ha estat infidel en els caps. 133, 472, etc. (pp. 373, 1203, 15f, pertot amb *e*, també Capdevila V, 249.26, en lloc de *arrancant-se los cabells* pri.).

El prejudici oposat ha estat encara més emprendor. *AlcM* arriba fins a donar *arrencar* com una pronúncia d'algunes poques comarques,⁴ degut a la influència de *trenca* (què hi té a veure?), com un barbarisme a la manera de *no hi quep*, *ell ençata* i anàlegs. Crec que el sanhedrí dels *Jocs Florals* devia tenir aquest prejudici, i sospito que va imposar-lo al gran